

Rozrzucone by Liliana Hermetz // Wydawnictwo Literackie, 2021

Rozrzucone by Liliana Hermetz is a powerful, polyphonic novel about women whose lives have been scattered across borders, languages, and generations. Tender, unsettling, and richly layered, *Rozrzucone* is both a novel of history and a meditation on loneliness, belonging, and the fragile fabric of identity. At its center is Irène—once Marysia, a “najduch” (an adopted child) from a small Polish-Ukrainian village, later a forced laborer in Germany, then a wife and restaurateur in Alsace—who carries within her the silences, wounds, and resilience of an entire century. Around her orbit are sisters, daughters, and nieces, women whose daily labor, sacrifices, and unspoken grief form the invisible backbone of history.

The narrative of the story refuses linearity, mirroring the fragmented ways in which memory and trauma resurface. Dreams, fragments, and voices intertwine into a tapestry that spans the Polish-Ukrainian borderlands, war-torn Europe, and contemporary Warsaw. The novel captures the fate of women uprooted by war, silenced by shame, or made invisible by everyday toil, yet whose quiet endurance defines whole generations.

What makes *Rozrzucone* especially compelling is its exploration of displacement and identity. Irène’s fractured self—Polish, Ukrainian, French, foreign everywhere yet at home in none—reflects the paradoxes of migration and exile. Her story resonates with today’s readers, especially in Ukraine, where war, refugeehood, and the struggle to preserve identity against erasure remain urgent realities. Profound questions are asked: Who are we when borders shift beneath us? What language holds our truest voice? How do women carry both memory and survival across generations?

Уривок з книжки “Розвіяні” Ліліани Гермец у перекладі Марти Госовської

Оце так шлюб!

З самого ранку Ірен сумувала. В голові неуханно крутилася лиш одне питання: «Чи правильно я чиню? Чи правильно я чиню?».

Вона думала про маму. Хотіла, щоб мама подала хоч якийсь знак. Декілька ночей напередодні вона хотіла, щоб наснився сон і щось прояснив. Хай би уві сні прийшла

якась жінка, геть незнайома і за чудних обставин, але Ірен витлумачить цей сон, сама все доповнить. Та їй нічого не приснилося. Знала, що матір повинна благословити дочку в день шлюбу. В житті жінки бувають такі миті, як от весілля та народження дітей, особливо первістка, коли матір дуже потрібна.

Тут жінки — чужі і неприязні. Лиш Роландова бабуса іноді виявляла до неї дрібку уваги, й інтонація її звертань до Ірен була ніби м'якшою. Але сьогодні вона відступила у тінь.

У день шлюбу поряд з Ірен не було нікого з близьких і вона геть не почувалася щасливою. Але ж на шлюб дала згоду. Але ж хотіла весілля! Зрештою, хіба тепер можна інакше?

Роланд закоханий у неї, авжеж. Але... Ірен опанували сумніви і якісь дивні передчуття. І колискова, яку їй співала мама, вкладаючи до сну, ще коли Кучмар не був їй вітчимом, не дає спокою:

Гона-гона макогона,
Нема мами вдома,
Пішла в поле по сіння,
Для Марисі на спання,
Гона-гона макогона,
Нема мами вдома

Голос майбутньої свекрухи намагався пробитися, але в голові відлунювала лиш ця смутна колискова. Роланд обійняв її, а потім злегка струснув і сказав, що пора готуватися. Перукарка допомогла укласти волосся. У хаті витав запах одеколону. Роланд довго пуцував мешти. Саме так їй подумалось — мешти: так у Перемишлі називалися парадні чоловічі черевики. Роланд допоміг застебнути їй сукню. Фата дісталася від Роландової кузинки.

Туфлі їй Роланд купив у єврея, але вибирала вона сама. Весільні човники були затісні. Бабуса Роланда веліла налити всередину окропу і так потримати трохи, а потім відразу

вилити і взутися. Ірен було подумала, що щось не так зрозуміла, але літня пані схвально кивала, коли Ірен взялася виконувати пораду. Трохи попекло, але потім перестало, вона походила в туфлях декілька хвилин по дому, і вони допасувалися до її стіп. Відтоді Ірен завжди так робила з усіма туфлями на підборах. Весільні туфлі були на високих підборах. Тому на світліні не видно, наскільки вони з Роландом відрізнялися за зростом.

Що тут багато говорити, вони відрізнялися всім. А найбільше — вдачею. Принаймні, так можна було б підсумувати, особливо кута зору Роланда. Погляди цієї молодой дівчини з Польщі геть різнилися. І щоб їх розтлумачити, довелося б заторкувати делікатні та особисті питання, що стане Мадам зовсім не притаманним у майбутньому, а замовчування особистого ляже в основу її натури. Про чутливі та болючі моменти, коли вона ще була геть юною дівчиною — голодною та виснаженою, наляканою та вкрай самотньою, вона могла б, мабуть, поговорити лиш з подругою по нещастю, яку вона втратила, так само, як і всіх тих важливих осіб, які служили їй в житті за опору. Пізніше вона ніколи не мала справжньої подруги, довіреної особи, сповідника чи психотерапевта. Вона так і не опанувала жодної мови настільки, щоб поділитися тим, що випало на її долю і що їй боліло. Втім, йшлося не лише про мову.

